



ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ISSN: 2458-7559

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18560/cukurova.9>

CİLT 1, SAYI 1, KIŞ 2015

s. 142-164

ÇUKUROVALI ÂŞIKLARIN DİLİNDE KONARGÖÇERLİK¹

Ali DOĞANER²

Özet

Çukurova bölgesi uygun coğrafyası, iklimi, zengin su kaynakları ile hayvancılıkla uğraşan konargöçer Türkmen ve Yörüklerin tarih boyunca kışlak yurdu olmuştur. Bunun yanı sıra bölgedeki dağlık alanlar, kışlak alanları kadar yaygın olmamakla birlikte, yaylak olarak kullanılmıştır. Konargöçer yaşam biçimi günümüzde geçmişteki kadar canlılığını korumasa da bünyesindeki birtakım değişim ve dönüşümlerle bölgede yaşamaya devam etmektedir. Kış mevsiminde Çukurova bölgesindeki dağ eteklerinde, tarım yapılamayan alanlarda branda çadırlar içinde kalarak küçükbaş hayvancılık yapanlara, ilkbaharda traktörün çektiği römorka eşyalarını yüklemiş, sürüleriyle birlikte yaylaya göçen konargöçerlere hâlâ rastlamak mümkündür.

Âşıkların yaşadıkları, sanatlarını icra ettikleri sosyal çevrelerden birisi de konargöçerliktir. İçinde buldukları yaşam biçimiyle özdeşleşen "konargöçer âşıklar" söz konusu kültürün sözcüsü, sesi olmuşlar; şiirlerinde, türkülerinde ve tasnif ettikleri halk hikâyelerinde bu kültürel unsuru zengin bir biçimde ifade etmişlerdir. 17. yüzyıl âşığı Karacaoğlan'la başlayan ve 19. yüzyılda Dadaloğlu ile zirveye ulaşan bu ses, günümüz Çukurovalı âşıklarca da sürdürülmektedir. Konargöçerlik konusunu işleyen âşıkların büyük çoğunluğu o kültürün içerisinde yetişmiş, bu hayat tarzını yaşarak öğrenmiş kişilerdir. Bu konuyu işleyen âşıkların bir kısmı yerleşik kültürde doğup büyümekle birlikte ailesi, sülalesi bu kültürden gelmektedir. Bazıları da bu yaşam biçimini gözlemlemiş, öğrenmiş ya da çevresinden duymuştur.

Çukurovalı âşıklar yaylalara duyulan sevgi ve özlemi, yaz aylarında yaylaya çıkamayıp Çukurova'da kalmanın hüznünü, yaylak-kışlak arasındaki göçü, göç yollarını, konalgaları, aşiretler arası mücadeleyi, mensubu oldukları aşireti, Yörük güzellerini, konargöçerlerin yetiştirdikleri hayvanları (kuzu, koyun, keçi, deve vd.), ürettikleri ürünleri (peynir, yağ, kilim vd.) eserlerinde ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Çukurova bölgesi âşıkları, konargöçerlik, Yörük, halk şiiri

NOMADISM IN THE WORDS OF FOLK POETS FROM ÇUKUROVA

Abstract

Cukurova region with its suitable geography, season and water sources has been the wintery land of stock raiser Turkmens and nomads during the history. Besides, the mountainous zones of the region have been used in summers being not as commonly used as wintery zones. Nomadic way of life, though not common as much as before, still goes on existing with some changes and transformations. In the

¹Bu makale, 2013 yılında Prof. Dr. Erman ARTUN danışmanlığında hazırlanan "Çukurova Bölgesi Konargöçerlerinde Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı" adlı doktora tezinden faydalanılarak oluşturulmuştur.

²Yrd. Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi, e-posta: adoganer80@hotmail.com

region of Cukurova in winter, livestock raisers living in tents around barren lands as well as those moving their goods in track trailers are possibly seen.

One of the social settings in which folk poets live and represent their mastery is nomadism. These nomad poets who are identified with their life styles have been the voice of the mentioned culture and stated this cultural element in their poems, songs and folk stories in a rich way. This voice which started in the 17th century by the poet Karacaoğlan and arrived at its peak in the 19th century by Dadaloğlu is continued by current Cukurova poets. Most of those having the theme of nomadism in their works are grown up in this culture and learnt this way of life by living. Some of the poets working on this theme were born in settled culture and their family and relatives were from this culture as well. Some of them even observed this way of life, learnt it and heard it around.

Cukurova poets expressed the love of highlands, the sorrow of staying in Cukurova rather than moving to mountains, the migration between summer and winter settlements, migration ways, struggles between tribes, their own tribes, nomad beauties, the animals raised by the nomads (lamb, sheep, goat, camel, etc.), their products (cheese, butter, carpet, etc.) in their work scripts.

Keywords: Folk poets from Çukurova, nomadism, nomad, folk poetry

GİRİŞ

Çukurova bölgesinde tarih boyunca pek çok aşiret, oba konargöçer yaşam biçimini sürdürmüştür. Bunlar içerisinde Avşarlar, Ceritler, Tecirliiler, Ulaşlılar yerleşik hayata geçmişlerdir. Bölgede Aydınli olarak adlandırılan Yörükler konargöçerliği kısmen de olsa sürdürmektedir. Konargöçerlik; Yörüklükle özdeşleşmiş ve söz konusu yaşam biçimi “Yörükçülük yapmak” olarak ifadesini bulmuştur.

Bu yaşam biçiminin temelinde gelir elde ettikleri, hayatlarını sürdürmek için yetiştirdikleri koyun, keçi, inek gibi hayvanlara uygun iklim şartlarında su ve otlak bulma çabası vardır. Kış aylarında Çukurova bölgesi; iklim, bitki örtüsü ve coğrafya bakımından hayvancılık yapanlar için uygun, ideal bir yerdir. Bu aylarda çok soğuk olmaz; kar yağışı, don olayı görülmez. Hayvancılıkla uğraşanlar, hazır yeme çok fazla ihtiyaç duymadan doğal ortamda hayvanlarını yetiştirirler. Ayrıca hasat yapılan tarlalarda kalan ürünlerin yaprakları ve dalları hayvanların besin kaynağıdır. Ocak ayında doğan kuzu ve oğlaklar göç zamanı olan bahar mevsiminin ilk aylarına kadar belli bir büyüklüğe ulaşır.

İlkbahar geldiğinde önceden develerle, günümüzde traktörle yaylalara göç başlar. Sonbahar mevsimine kadar konargöçer aşiretler kendilerine ait olan ya da kiraladıkları yaylalarda kalırlar. Hayvanlar serin havada, otlaklarda beslenerek daha semiz hâle gelirler. Kuzu ve oğlaklardan erkek olanlar satılacak, dişi olanlar da kuzulayacak büyüklüğe ulaşır.

Âşıkların genel özelliği sanatlarını yeni yerlerde icra etmeleri, bunun için de sürekli gezmeleridir. İcra ortamları, hitap ettikleri kitlenin yaşadığı mekânlardır. Bu bağlamda, âşıklar Yörüklerin yaz aylarında çıktıkları yaylak yerlerindeki çadırları gezerler (Doğaner, 2013: 583). Âşıklar aşiret beyinin çadırına misafir olur, beye ve aşiret ileri gelenlerine sanatlarını icra ederlerdi. Bey, namının diğer obalarda anlatılması için gelen âşıkları hoş tutar, onlara çeşitli hediyeler vererek memnun ayrılmalarına özen gösterirdi.

Osmanlı Devleti döneminde Çukurova bölgesindeki konargöçer aşiretleri yerleştirme politikası takip edilmiştir. 1865-1866 yıllarında Fırka-i Islahiyye kuvvetlerinin Çukurova gelmesine kadar yerleşik hayata geçirme çalışmaları olsa da bölgede aşiret, derebey yapısı varlığını sürdürmüştür. 17. yüzyıl âşığı Karacaoğlan’ın şiirlerinde, yaşadığı dönemdeki rahat, serbest ortamın yansımaları görmek mümkündür. Fırka-i Islahiyye harekâtıyla birlikte konargöçer aşiretler üzerindeki denetim, yerleşik hayata geçirme çalışması daha sert, daha ciddi bir hâl almıştır. Dadaloğlu’nun şiirlerinde buna duyulan tepkiyi görmek mümkündür.

Cumhuriyet ilan edildikten sonra çağın gereğine, bölgedeki sosyo-ekonomik gelişmelere bağlı olarak konargöçerlerin yerleşik hayata geçmesi devam etmiştir. Yerleşme, iskân talebi bu defa konargöçerliği yaşayanlardan gelmiştir. Toprak satın alarak, devlet arazisine yerleşerek büyük çoğunlukla yerleşik hayata geçmişlerdir. Yaşadıkları yerleşim yerlerinde dernekleşerek, kendi kültürleriyle ilgili faaliyetler düzenlemeye başlamışlardır.

Yukarıda kısaca anlattığımız tarihi süreçte, bölge âşıkları da mensubu oldukları aşiretlerle ortak kaderi paylaşmışlardır. Yaşadıklarını, şahit olduklarını, duyduklarını eserlerinde dile getirmişlerdir. Günümüzde, Çukurovalı âşıkların gerek yaşadıkları bölgede gerekse yurdun çeşitli yerlerinde yapılan söz konusu şöenlere davet edildikleri, Yörük yaşamını anlatan eserlerini icra ettikleri görülmektedir. Bu eserler incelendiğinde konargöçer yaşam biçimini yansıtan, yer yer ortak söyleyişlere de rastlanabilecek pek çok unsurun konu edildiği görülecektir.

ÂŞIKLARIN DİLİNDE KONARGÖÇERLİK

Âşıklar yaz aylarında yaylalardaki obaları, beyleri ziyaret ederler, çadırlarına misafir olurlar:

“Sarı çiçek savran kurmuş nazınan
Âşıklar da kemanın sazınan
On beşinde yeni yetme kızınan
Seni yaylamanın zamanı dağlar” (Doğaner, 2013: 697).

“Dudu kumru her tarafta ötüşür
Âşıklar oba oba atışır
Ağustosta koç koyuna katışır
Yaklaşıyor yine güz yavaş yavaş”
Mehmet Aydın (Doğaner, 2013: 613).

“Katar çekilirdi tülülü, bazlı
Çanları öterdi bülbül avazlı
Âşıklar gelirdi kucağı sazlı
Bahşişine cömert idi elimiz.”³
Âşık Ömer (Okay, 1971: 5991).

“Yayla Yörügün ilacı
Ekmeğe açar kurmuş sacı
Âşıkları garip Hacı
Geliyor bizim Yörükler”
Âşık Hacı Karakılçık (Doğaner, 2013: 713).

Âşık mensubu olduğu aşiretini, obasını ifade eder:

³ Dörtlük Dadaloğlu, bkz. (ŞK, 2002: 184); Âşık Gül Ali bkz. (ŞK, 2002: 128, 129); Dadaloğlu'un çömezi Âşık Ömer'e de mal edilmektedir.

“Çekti yörüdü de Avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakın eder ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir”

Dadaloğlu (Doğaner, 2013: 632).

“Âşık Ali dedem Yörük beyiydi
Toroslar Yörükler otağ yeriydi
Eski günler bu günlerden eyiydi
Havası kar temiz Yörükler nerde”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 599).

“Yörük dendi yaşlar doldu gözüme
Koyunu saydığım aklıma düştü
Alayün çorabı çekip dizime
Çarığı giydiğim aklıma düştü”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 216, 217).

“Biz göçmez isek olmaz ağalar
Yolumuzu bekler, gel diye dağlar
Komşu komşuyla katışık eyler
Koyunu kuzudan seçer Yörükler”

Halil Karcı/ Yörükler (Doğaner, 2013: 714).

“Aslımızı soruyorsan
Öz Yörük'tür soyum benim
Bende kusur arıyorsan
Efendilik huyum benim”

Âşık Nefsanî (Doğaner, 2013: 727).

“Benim aslım yörük karakeçili
Türkçe konuşurum öz ana dili
İncitmek istemem asla bir kulu
Gönlüm dostlar ile sevgi paylaşır”

Âşık Duran Şihlioğlu (YÂDŞ, 2004: 170).

Âşıklar bu kültürü gözlemediklerini, gördüklerini; Yörüklerle gönül birliği içinde olduklarını ifade ederler:

“Tülü mayaları gelinler, kızlar,
Çekerdi yaylaya, görürdük bizler,
O günü andıkça yüreğim sızlar,
Sanmayın ki naçar, gider Yörükler.” (Âşık Feymânî, 2015:170).

“Oğuz’un boyundan Türkmen soyundan
Yörükler neredeyse ben oradayım
Mallarınız kıl keçiden, koyundan
Yörükler neredeyse ben oradayım”
Âşık Hacı Karakılçık (Doğaner, 2013: 607).

Konargöçerlik Çukurova kültürünün önemli bir unsuru, ögesidir. Çukurova’nın ve bu bölgedeki şehirlerin anlatıldığı şiirlerde konargöçer kültürden de bahsedilir⁴:

“Aşiretler yazın yaylaya çıkar
Güzeller başına sümbüller sokar
Kuşlar binbir çeşit nağmeler şakar
Öter çeşit çeşit, dili güzeldir.”
Halil Karabulut/Kadirli (ŞK, 2002: 7).

“Avcılar ava çıkmış kırlara
Sanan at üstünde benzer erlere
Türkmen kızı konmuş güzel yerlere
Çadır kurmuş düzlerine Kadirli.”
Âşık Gezer/ Kadirli (ŞK, 2002: 59).

“Malcı aşiretler Mazgaç’a çıkar
Sümbülü, nergizi, çiğdemi kokar
Doğusunda Keşiş kıvrılır akar
Ceyhan Nehri katmış tuz Kadirli’ye”
Âşık Feymani/ Kadirli Destanı (ŞK, 2002: 171).

“Bizim eller Adana’ya inerdi,
Beşyüz çadır bir araya gonardı,
İlkbaharda Toroslara dönerdi,
Bizi bura devre attı yolumuz.”
Ali Karabacak (Karabacak, 2001: 125).

⁴ Çukurova’da yaşayan Türkmenler arasında söylenen türkülerde göçer yaşam izleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. (Mirzaoğlu, 2015:263-275).

“Baharda terk eder Çukurova’yı
Bizim el yaylaya göçerken gel gör
Gelini kızları çeker deveyi
Çanlı katar yoldan geçerken gel gör”

Âşık Duran Şihlioğlu/Bizim El Yaylaya Göçerken Gel Gör (YÂDŞ, 2004: 191).

Konargöçerlikle ilgili otuz altı ya da dört direkli çadır (zenginlik), konalga (dünya) göç (ölüm), koyunların kuzudan ayrılması (yalnızlık) çölde koyun gütmek (zoru başarmak) gibi çeşitli unsurların gerçek anlamından uzaklaşıp sembolik bir anlam yüklenerek âşıklarca kullanıldığı görülmektedir.

Fakirlik:

“Yaz gelince oğlaklarım satardım
Ata binip sürülere katardım
Otuz altı direk çadır tutardım
Şimdi gölgeğim kavak oluktur”

Gündeşlioğlu/ Kaçamadım Ben Zügürtlük Elinden (Emre, 1994: 98).

“Dost yanımda hatırım yok
Bir semersiz katırım yok
Dört direkli çadırım yok
Nem alacak felek benim”

Hasan Turan/Zügürt (Emre, 1994: 128).

Ölüm:

“Karamehmet herkes ekdiğin biçer
Kimi dolu göçer kimi boş göçer
Bu dünyanın zulmü tez gelir geçer
Mahşerde cehennem narından sakın.”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 155).

“Karamehmet der de şükür halıma
Boşa davacıyım bu ahvalime
Kervanın gidişi doğru ölüme
Başka yöne çekilmez ki çekesin”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 174).

“Ey Şihlioğlu geçer bu demi devran
Hesaplı otur kalk ölçülü davran
Gün gelir yüklenir, çekilir kervan

Değişir mekânın ukbaya gider”

Âşık Duran Şihlioğlu/Ukbaya Gider (YÂDŞ, 2004: 191).

Dünyanın fani olduğu:

“Yalancısın dünya süslerin boşa
Sen bir konalgasın sen bir temaşa
Akşam olsun diye bakdım güneşe
Geçen gün bellerdim ömrüm geçermiş.”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 208).

Yalnızlık:

“Koyunlar kuzudan ayrı sürülür
Bükülmeyen bileklerin kırılır
Bu Güherî kefenlere sarılır
Ederler çevremden el seyri seyri”

Âşık Güherî (Koç, 2002: 14).

Ruhî olgunlaşma:

“Halden hale geçe geçe
Daldan dala uça uça
Yurttan yurda göçe göçe
Çok tebdil-i mekân oldum”

Halil Karabulut/ Çıktım Teklik Âleminden (Emre, 1994: 145).

Ermişlik:

“Her varlığın oluşunda sır yatar
Cahil insan illa benim der yatar
Kepenek altında gizli er yatar
Şihlioğlu’nu hakir görme ha sakın”

Âşık Duran Şihlioğlu/ Sakın (YÂDŞ, 2004: 146).

Zorluklarla baş etmek:

“Dörde böldüm tayınını
Çölde güttüm koyununu
Şu feleğin oyununu
Boza boza osandım ben”

Dertli Kazım/ Osandım Ben (Emre, 1994: 147).

Zamandan şikâyet:

“Çarık eski, taş ayağı deliyor
Bahar gitti, önü kışa geliyor
Koyun başka, kuzu başka meliyor
Sürü artık dinlemiyor çobanı”

Goca Öküz/ Güherî (Emre, 1994: 202).

“Gidişi nereye perişan göçün
Kimse kabul etmez var dense suçun
Asmışlar duvara göstermek için
Hakkın kitabını okur azaldı.”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 73).

Değişen zaman, yaşam biçimi:

“İnsanoğlu birbirine horlaştı
Cahiller çoğaldı işler zorlaştı
Yörük Türkmen çiftçi oldu yerleşti
Yaylalar değişti yollar değişti”

Âşık Duran Şihlioğlu/Karacaoğlan (YÂDŞ, 2004: 65).

Konargöçer aşiretler arasındaki mücadeleler, kavgalar halk şiirinin konusu olmuştur⁵. Ceritlerle Reyhanlı ve Avşar Bozdoğanlı arasında sürekli kavgalar olurmuş. Fırka-i İslahiye zamanında yaşamış olan Abdurrahman Ağa bu konuda bir destan söyler. Destanın ilk dördlüğü şöyledir:

Ey! Göçtü derler Cerit ili göçtü mü
Gün doğarken Cehan suyun geçti mi
Göçün oğrun Andırın'a çeşdi mi
Bir göğnüm de Şahan beğim arzular (Kum, 1950: 157).

Kışlaklardan yaylalara develerle göçülerken hayvanların ve insanların dinlenmesi, geceyi geçirmesi için durulan, konalga adı verilen belirli yerler vardır. Çukurovalı âşıkların şiirlerinde göç yolları, konalgalar sıralanır ve tasvir edilir. Bazen konalgalardan Yörük güzelini salmaması, eğlemesi istenir:

“Atımla kırını aştıktan sonra
Dizgini boynuna düştükten sonra
Aksu köprüsünü geçtikten sonra
Bu gece Maraş'ta yatalım atım”

Karacaoğlan (Doğaner, 2013: 697).

⁵ Bu konudaki türküler için bkz. (Mirzaoğlu, 2015: 267-269)

“Göçer Meyremçil’den Çinçin’i aşar
Handa deli gönül kaynayıp coşar.
Taşoluk’tan öte Göksun’a geçer
Çalkandır Göksün’da gölü yavrunun.”

Karacaoğlan (Emre, 1994: 84).

“Ak köprüde göç evlerin durağı
Âşıklar da yakın eder yırağı
Sultan Anavarza hublar durağı
Coşkun akar Deliçay’ın selleri”⁶

Dadaloğlu (ŞK, 2002: 176).

“Mal hüyüğü Alcısından
Yüklendi yükler yaylaya
Cahan suyunun salından
Çıktık konduk boz kuyuya”

Alcıoğlu Adil (Adil, 2006: 250).

“Yandırdım da dertli Mehmet yandırdım
El ettim de yönün beri döndürdüm
Selver kızı ben Kozan’a indirdim
Salma Kozan salma eyle Selver’i”

Mehmet Aydın (Doğaner, 2013: 607).

“Horzum’dan öte gider yolu
İleride vardır Akkaya köyü
Ordan geçer Saimbeyli’nin yolu
Salma Göksu salma Benli Döne’mi”

Tufan Danacı (Doğaner, 2013: 628).

“Boğum boğum kınalıdır parmağı
Bir gören bir daha ister görmeği
Sana derim sana Adana ırmağı
Salma kondur salma Kız Iraz’ımı”

Âşık Duran Şihlioğlu/ Kız Irazı (YÂDŞ, 2004: 46).

“Hardallıktan göçün almış eline
Bir gün mihman olman mı Araplı eline
Çekmiş katarını Heyik yoluna

⁶ Dörtlük Seyyit Hamza’nın olarak da gösterilmektedir. bkz. (Kemal, 1997: 118).

Kesik diller coşkun sele emanet”

Halil Çelebi (Kemal, 1997: 127).

“Cumadır da şu Kozan’ın pazarı
Yârim yolda gider kızarı kızarı
Salmayın kondurun böğrü delik kızları
Eğlen güzel eğlen ben de varayım”

Âşık Feyzullah (YÂDŞ, 2004: 125).

“Evlerinin önü havlu
Benim gönlüm hakka bağlı
Konalgayı sorarsan Saimbeyli
Gürleşen’e konan eller bizimdir”

Fatma Gökler (Doğaner, 2013: 659).

“Alapınar’dan erkence göçün
Güneş demeden Kozan’ı geçin
Dağarcığa konunulmaz⁷ bir suyun için
Salma Tersakan kondur güzeli”

Anonim (Doğaner, 2013: 777).

Baharın gelişini gösteren bir unsur da konargöçer aşiretlerin yaylaya göçmesidir. Çukurova’da baharın anlatıldığı şiirlerde konargöçerlerin yaylaya çıkması hemen her şiirde konu edilmektedir. Yaylaların anlatıldığı şiirlerde çoğu zaman Çukurova’nın dışına çıkılır; Kayseri, Kahramanmaraş, Niğde, Sivas’a geçilir. Yaylalarda hava serindir, buz gibi pınarlar akar, çiçekler açar, kuşlar ötüşür. Hayvanlar otlaklarda doyar, semiz hâle gelir. Göç yolu üzerinde olan yerleşikler ilkbaharda Yörüklerin yaylaya çıkışını, sonbaharda yayladan dönüşünü izlerler.

“Seherleyin Cerit eli göçtü mü
Gün burnuna kanlı Ceyhan geçti mi
Düşüt verdi Andırın’a çözdü mü
Katardaki tor mayalar bozular”

Karacaoğlan (Kemal, 1997: 31).

“Şifadır suların cana can katar
Ben sende eğlenip durayım yayla
Geyiğin meleşir, kekliğin öter
Avcıyı avını vurayım yayla.”

Duran Şihlioğlu/ Yayla (YÂDŞ, 2004: 18).

⁷ Dağarcık derenin üstünde, dar bir yerdir. Konalga için uygun bir yer değildir.

“Yörükler yaylaya çadır kurunca
Koyun kuzu sesi dolar yaylalar
Keklikler pırlayıp kanat vurunca
Mavi sümbül ile güler yaylalar”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 600).

“Meth edeyim ulu ulu dağları
Toroslar’dan geçer yolun Erciyes
Mayısına ağustosun katında
Güldür güldür akar selin Erciyes”

Mehmet Aydın (Doğaner, 2013: 610).

“İlkbahar gelince bizim ellerde,
Yaylalara göçer, gider Yörükler.
Dumanlı dağların, karlı bellerin,
Aşısından geçer, gider Yörükler.” (Âşık Feymânî, 2015: 170).

“Mart da bitti Nisan geldi yaklaştı
Dağlar güzelleşti karlar eridi
Koyun kuzusunu sevdi koklaştı
Aşiretler yaylalara yürüdü”

Âşık Feymânî/ İlkbahar Duygusu (ŞK, 2002: 86).

“Orta Torosların karı erirse
Dağlar yaylalara geçit verirse
Aşiretler yaylasına yürürse
Kervan başka başka, yol başka başka”

İsmet Yeniçeri/ Çukurova’da Bahar (ŞK, 2002: 76).

“Aşiretler yaylasına göçüyor,
Bu mevsim etrafa neşe saçıyor,
Otlar türlü tevir çiçek açıyor,
Topla tutam tutam, diz bahar geldi.”

Şair Hazım Demirci (Deli Hazım)/ Bahar Geldi (KŞOA, 2011: 193).

“Kuşlar cıvıldaşıp rengârenk öter,
Güller açılıp da zambaklar biter,
Yörükler deveyi ederler katar,
Çanlar birbirine vurulur gayrı...”

Mehmet Halaçoğlu/ Gayrı (KŞOA, 2011: 234).

“Kelebekler ipil ipil uçarken
Papatyalar pırıl pırıl açarken
Yaylacılar yaylasına göçerken
Her obanın ayrı kafilesi var”

Abdolvahap Kocaman/Bahar Güzellemesi (Atılğan, 1999: 48).

“Bütün iller yaylasına göçerler,
Soğuk sularını her dem içerler,
Anasını da kuzusundan seçerler,
Bizim iller de yaylasına vardı mı?”

Feryadi (OŞÂA, 2006: 176).

“Bahar geldi kalk gidelim yaylaya
Bundan sonra yüce dağlar nen çalar.
Kadir Mevlam bize kısmet eyleye
Öter kuşlar gönül eğler nen çalar.”

Veli Baz (KŞOA, 2011: 81, 82).

“Âşıklar diyarı Çukurovası
Genç kızları çeker katar devesi
Kızıldağ yaylası kongöç kayası
Güzelleri toplar orda Toroslar”

Âşık Mustafa Demir (Durmuş, 2004: 88, 89).

“Ben o dağların her yerine gittim
Yükseğine çıkıp enginine seyrettim
Köşelerinde çok koyun göttüm
İşte o dağlar bizim yaylamız”

Halil Karcı (Doğaner, 2013: 717).

“Yaz gelince sarı çiçek açılır
Kuşlar cıvıl cıvıl ötmeye başlar
Koyun kuzu birbirinden seçilir
Yörükler yaylaya göçmeye başlar”

Âşık Nefsanî/ Başlar (Doğaner, 2013: 733).

“Çıkdım Acıman’a içdim suyunu
Hiç atmamış kış gününün huyunu
Güzel yaylayımış aldım payımı

Yedi gözden banıp içmeye geldim”

Âşık Ali Yetimi (Işık, 2004: 37).

Bunun yanında yaz gelip de yaylaya göçmemekten doğan sıkıntı, duyulan hüznü dile getirilir. Çukurova'nın sıcağından, sineğinden, suyunun içilemez oluşundan şikâyet edilir. Turnalardan, ak kuğulardan haber getirmesi istenir:

“Akşam yeli sinekleri uçurur
Zenginleri yaylasına göçürür
Nazik tene süngü gibi geçirir
Hortumları çelik telden mil gibi”

Kuyucu İsmail Coşar/ Çeltikçiler ve Sivrisinek (ŞK, 2002: 23).

“Gönül arzu eder, kalkıp gitmeye
Başlamışız biz de figan etmeye
Tutuldu çocuklar sarı sıtmaya
Es desek eser mi yeli yaylanın”

Mehmet Aydın (Doğaner, 2013: 609).

“Çukurova çayır çayır yanyor,
Ben de yaylamıza göçmek isterim.
Aklıma gelince içim kanyor,
Soğuk sularından içmek isterim.”

Âşık Nefsanî/ Yaylamıza Göçmek İsterim (Doğaner, 2013: 733).

“Yaz gelip yaylaya çıkan yörükler
İçip suyunu da kandı mı turnam
Çeşme taşlarına oturup kızlar
Tarayıp saçını yundu mu turnam”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 127).

“Söyleyim mi turnam ben size peşin?
Sarağcık Beli'nden yüksecik aşın,
Eğleşmen Göksün de Mağra'ya ulaşın,
Mağra Ovası'na inin turnalar.”

Âşık Ali Karabacak (Karabacak, 2001: 179).

“Obruk'tan Çatak'tan Hacın'a uğra
Gürbükü konalgamız tellerin ıgra
Göksu'yun köprüsün' geçti bir turna
Al varıyor Sultan Kiraz Belleri”

Seyyit Hamza (Kemal, 1997: 118).

Zorunlu iskân, yerleşik yaşama geçmeye zorlama aşiretlerin geleneksel konargöçer yaşamlarına büyük bir darbe vurmuştur. Dadaloğlu'nun şiirlerinde bu konu geniş yer bulmuştur. Diğer âşıklar sosyo-ekonomik nedenlerle yerleşik hayata geçmek zorunda kaldığından bu konuya çok fazla değinmemişlerdir.

“Emri iskân geldi de aşiret yasta,
Kız gelin kalmadı da hep oldu hasta,
Dadaloğlum da hapis derler Payas'ta,
Kanat kurup da sur duvardan uçtu mu?”

Dadaloğlu (Doğaner, 2013: 632).

“Gitti geldi baharları, yazları
Ağlattılar şahinleri, bazları
İskân oldu gelinleri, kızları
Duydum Kars'a gitmiş gülü Avşar'ın”

Dadaloğlu (ŞK, 2002: 183).

“Göründü de Hemite'nin kalesi
Hiç gitmiyor aşiretin belâsı
Yıkılıp Yarsuvat viran kalası
Bu yıllık da burda kalsın elimiz”

Dadaloğlu⁸ (ŞK, 2002: 184).

Günümüze gelinceye kadar azalarak devam eden Yörük yaşamına özlem duyulur. Özellikle, konargöçer hayattan gelip yerleşik hayata geçen âşıkların şiirinde geçmiş günlere özlem konusuna daha sık rastlanır:

“Kara çadır kurup kazık çakanlar,
Katarlı develi Yörükler nerde?
Elinde kirmeni koyun güderler,
Elleri kınalı Yörükler nerde.”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 598).

“Virane olmuş da bahçeleri bağları,
Geçti dostum da eski devrin çağları,
Maraş'ın üstü de Ahır dağları,

⁸ Âşık Gül Ali'nin Yayla Göçü adlı şiirinde aynı dörtlüklerin olduğu görülmektedir. bkz. (ŞK, 2002: 128, 129).

Göksun'a doğru da gider Yörükler.”

Mehmet Aydın (Doğaner, 2013: 608).

“Nerde buranın beyleri,
Bırakıp gitmişler yeri,
Kale ile Koyunkeleri,
Koyunkeleri'ni özledim.”

Fıstık Osman (Doğaner, 2013: 654).

“Bölük bölük gara çadır guranlar,
Gılıp bayram namazını geri dönenler,
Altı yavız arap ata binenler,
Gayıp oldu neye galdı hâlimiz.”

Âşık Ali Karabacak (Karabacak, 2001: 86).

“Merdine de Âşık Halil'im merdine,
Şimdi millet düşmüş kendi derdine,
Yabancılar konmuş baba yurduna,
Kesilmiş çaresi, naçar Yörükler”

Halil Karcı (Doğaner, 2013: 715).

“Dört gözünen ilkbaharı beklerdik
Her gün kalkar havaları yoklardık
Yükümüzü develere yüklerdik
Yaylaya göçerdik bundan iyiydi”

Âşık Postacı/ Bundan İyiydi (Özcanlı, t.y. : 46).

“Yayladan yaylaya konar göçerdik
Devemiz var iken bundan iyiydik
Tereyağ yerdik ayran içirdik
Devamız var iken bundan iyiydik”

Âşık Duran Şihlioğlu (YÂDŞ, 2004: 95).

“Dağlar size, siz dağlara hasret
Sürüler baharda sürülmez oldu
Ovada şehirde kaldın aşiret
Sıcaktan, sinekten durulmaz oldu”

Âşık Hacı Karakılçık (Doğaner, 2013: 712).

Konargöçer yaşam biçimini sürdürenlerin daha sağlıklı oldukları üzerinde durulur:

“Bu günü burada yarını şorda
Hastalık bilmezler düşmezler derde
Kavalı elinde davarı kırdı
Yörük derler beyim bizde göçere”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 596).

“Toros Dağları’nın yaylaklarından,
Sanki kan damlardı yanaklarından,
Soğuk pınarların kaynaklarından,
Yudum, yudum içer, gider Yörükler.” (Âşık Feymânî, 2015:170).

Doğal ortamda otlayan hayvanlar, hayvanların başındaki çoban, onun sevdası, kavalı, sırtındaki kepeneği anlatılır:

“Kavalımı çal da duysun,
Koyun kuzu sana uysun,
Yörük kızı koşup gelsin,
Çoban yârin el mi aldı.”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 597).

“Koyun sağar, kuzuları meleşir,
Çobanları dağı taşı dolaşır,
Deri yanık tereyağı bulaşır,
Anam bunlar Yörük müdür sor hele.”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 600).

Yörüklerin yemek kültürü (deri peyniri, yoğurt, yayık ayranı, tereyağı, sıkma, kavurma) şiirlerde yer alır:

“Sıra sıra develeri dizili,
Anam bunlar Yörük müdür sor hele,
Derileri yağlı peynir bezili.
Anam bunlar Yörük müdür sor hele,”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 599).

“Yükleyip çadırı tüllü deveye
Yaylalara göçülmesi bambaşka
O deri yannıkta köpüklü ayranı
Çomçayınan içilmesi bambaşka.”

Âşık Güherî (Koç, 2002: 20).

“Aslımız bu memlekete çok yapmış emek,
Laf ile değil bakıp da görmek gerek,
Çok güzel olur kavurma ile yoğurt yemek,
Keyfine düşkün olur Yörükler.”

Halil Karcı/ Öz Yörükler (Doğaner, 2013: 715).

“Bu yollardan geldim gittim
Türlü belalara çattım
Komşu köye peynir sattım
Geri geldi benim peynir”

Âşık Nefsanî/ Peynir Türküsü (Doğaner, 2013: 727).

Yörük kadınları kirmende kılı, yünü eğirip ip hâline getirirler. Istarıda dokuyarak kilim, halı, heybe, çul, çadır yaparlar. Erkekler ağaçtan çomça, kaşık yaparlar:

“Yaylaları mor sümbüllü kokuyor
Keklikleri kafeslerde şakıyor
Kınalı elleri kilim dokuyor
Anam bunlar Yörük müdür sor hele”

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 599).

“Kıl ipini dolar idi kirmene
Giderlermiş ezel, Hinde Yemene
Serer kebesini çayır, çimene
Çiğdem, çiçek biçer, gider Yörükler” (Âşık Feymânî, 2015:170).

“Sabahleyin geç kalkana kızardık
Yorulmazdık dere tepe gezerdik
Kaşşığı çomçayı elde düzerdik
Ağaçtan oyduğum aklıma düştü”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 216, 217).

Yörük kızı (Türkmen kızı, Türkmen güzeli, Yörük güzeli, Aydınli kızı); şiirlerde saflığın, temizliğin, güzelliğin, çalışkanlığın sembolü hâline gelmiştir. Âşıklar Yörük kızını yaylaya göçerken, hayvanları olatırken, pınardan su alırken görür, onunla konuşur. Çoğu zaman bu karşılaşma aşka dönüşür. Farklı yaşam biçimi içerisinde olduklarından (yerleşik-konargöçer) kavuşma gerçekleşmez. Bazen aşiret içerisindeki ya da farklı aşiretteki kişilere aşkını anlatanlar olur:

“Arap atı da köstek ilen tutarlar

Binip üstüne de cirit atarlar
Benli Cennet de mayaların katarlar
Savran kurup da göç önüne düştü mü?"

Karacaoğlan (Doğaner, 2013: 704).

"Kırmızı yazması kırk iki belik
Tanıdım gözünden bir Yörük kızı
Pınardan geliyor ardında gölük
Tanıdım yüzünden bir Yörük kızı"

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 603).

"Sabahleyin erken evleri göçmüş
Vardım Elif'immin yurduna ana
Develeri çekmiş yaylaya kaçmış
Düşerim Elif'in ardına ana"

Âşık Duran Şihlioğlu (YÂDŞ, 2004: 8).

"İssız kalır dağlar Yörük göçünce
Yaylaya çıkıp da çadır açınca
Soğuk pınarların suyun içince
Dilin şeker şerbet bal Yörük kızı"

Mehmet Aydın (Doğaner, 2013: 612).

"Evleri konmuş alana⁹
Tulumu vurmuş kolana
Çeker gider boz Belen'e
Yolları Türkmen kızının"

Âşık Bekir (Kemal, 1997: 129).

"Türkü söyleyerek davar güderler,
Ardı sıra seke seke giderler,
Sevdiği yiğide çalım ederler,
Yüreği duygulu Yörük kızları."

Yakup Karaca/ Yörük Kızları (Doğaner, 2013: 694).

"Çadırı kurmuş yaylanın düzüne
Salınıp gelir pınarın gözüne
Bakın hele aşiretin kızına
Yörük kızı bir yaylanın içinde"

⁹ Bölgede "Alan" adını taşıyan yayla bulunmaktadır. Şiirde muhtemelen bu yerden bahsedilmiştir.

Âşık Boranî (Himmetoğlu, 2009: 27).

“Hiçbir âşık böyle güzel görmemiş
Tor ceylan bakışlı bir Yörük kızı
Babası da sevdiğine vermemiş
İki gözü yaşlı bir Yörük kızı”

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 14).

“Koyunları sağılır kuzular meler
Birbirine nağme döker güzeller
Yoruldukça kona kona göçerler
Yörük kızı gider kendi göçünde.”

Âşık Güherî (Koç, 2002: 20).

“Yalan değilmiş nazlı yârimin sözü
Aklımdan çıkmıyor sürmelinin sözü
Tutuşup yanası Emmimin kızı
Fidan boylum buralardan geçti mi?”

Hafız Ali (Güngör, 1941: 56).

“Nasıl methetmeyim şöyle güzeli
Dökülmüş kulunca saç Yörük kızı
Gene geldi ilkbaharın ayları
Katarın başında göç Yörük kızı”

Hacı Karakılçık (Doğaner, 2013: 709).

“Güzel sana yoldaş olan yorulmaz
Güzel güzel olsun aslı sorulmaz
Temmuz ayında Çukurova’da durulmaz
Yanar buralar çöl Yörük kızı”

Halil Karcı/ Yörük Kızı (Doğaner, 2013: 718).

“Top top kirpikli, ceylan bakışlı
Dođram dudaklı da inci dişli
Göğebakanlı mı yoksa Çavuşlu
Söyle güzel sen hangi Yörüksün”

Halil Karcı/ Yörük Kızı (Doğaner, 2013: 718).

“Dinlen bir güzelin methin edeyim
Açılmış bahçanda gül Yörük kızı
Kölen olup peşin sıra gideyim

Edersen kapına kul Yörük kızı”

Veli Sağlamer/ Yörük Kızı (Doğaner, 2013: 745).

“Elli bin vermişler yüz bin de azdır
Temmuzda büyümüş gerdan beyazdır
Çıkışın ilkbahar yürümen yazdır
Elbet bir sevenin var yörük kızı”

Âşık Ali Turna/ (Atılğan, 2002: 285).

Yörük aşiretinden olanlar, köylü kızlarıyla evlenip yerleşik hayata geçebilmektedir. Yerleşik hayata uyum sağlanamadığında konargöçerliğe tekrar dönmek istenmektedir:

“Bundan sonra bu ellerde duramam
İşte ben gidiyorum kal köylü kızı
Düşmanlar içinde yuva kuramam
Beni seviyorsan gel köylü kızı

...

Yörük Ali’m bu iş burada biter
Develer koyunlar hep katar katar
Üç yavrumla eşim gelirse yeter
Kalsın tarla takım mal köylü kızı”

Hacı Karakılçık (Doğaner, 2013: 710).

Evlenme biçimleri:

“Ağ ceylanım yavru ise, tor ise
Ellemeyin o yaylaya varırsa
Bir güzel de bir oğlanı severse
Vermezlerse de kaçır Yörükler”

Halil Karcı (Doğaner, 2013: 715).

“Veli Sağlam der de bahtım ne kara
Uzattım elimi yetmiyor yare
Baban kalın almış beş bin yüz lira
Vereyim çıkmışın peşin sevdiğim”

Veli Sağlamer/ Yayla Güzeli (Doğaner, 2013: 752).

Genel olarak sevgili tasvirinde de konargöçer yaşam biçiminin çeşitli unsurlarından faydalanılır:

“Altının üstüne kandilli yazma
Tülü maya gibi ığranıp gezme

Ak göğsüne kara sayalar düzme
Gene yolu yıkıp giden Emine”

Karacaoğlan (Kemal, 1997: 42).

“Yürüyüşü tülü kendisi maya
Kaşların benzettim üç günlük aya
İştahlı gidiyor sevdiğim suya
Dostu kendisine bakıyor gibi”

Dede (Kemal, 1997: 121).

Konargöçerliği yaşamış olan âşıklar bu yaşam biçiminin her geçen gün daha da zorlaştığını ifade etmişlerdir. Osman Balıç 1962 yılında bir ağanın koyununu güder, teslim ederken bir koyunun eksik olduğu anlaşılır. Uzun bir zaman arar, bulamaz. Ablası kuzuyu bulur. Düştüğü durumu şiir şeklinde ifade eder:

“Bilmem tabak, bilmem siğil yarası
Eve katsam uzak gelir arası
Zıkım olsun bu çobancılık parası
Ağam bunun çaresini bulsana”

Osman Balıç (Doğaner, 2013: 615).

Ceyhan ilçesi Kurtpınar Kasabası'nda ikamet edip Niğde'nin Çamardı ilçesinde bulunan Üçkapı Yaylası'na çıkan Fıstık Osman (Osman Ayduttu) da içinde bulunduğu güç durumu mizahî bir dille anlatır:

“Üçkapı yaylasına attım bir yatak
Bin altı yüz koyun da on dokuz köpek
Bir kara tencerede beş altı tabak
Vallahi yıkamak bana düşüyor.”

Fıstık Osman (Doğaner, 2013: 647).

Yerleşik hayata geçen Yörükler iş bulamadıklarında tekrar hayvancılık yapmaya, hayvanlarıyla yaylaya göçmeye başlayabilmektedir:

“Sattık motoru da aldık koyunu
Dediler ki ye doyunu doyunu
Bilemedik ahlağını huyunu
Kendi küçük ama derdi çoğumuş”

Fıstık Osman (Doğaner, 2013: 656).

Yörüklerin davranış biçimleri, sahip oldukları değerler:

“Bilir oturup kalkacağı yerini
Dostlar için harcar bütün varını
Doğrudur gardaş Ertuğrul Gazi torunu
Aslına düşkün olur Yörükler”

“Her millet aslını sever överler
Yaramazı durdurmaz içlerinden kovarlar
Çalgıyı türküyü fazla severler
Biraz da coşkun olur Yörükler”

Halil Karcı/ Öz Yörükler (Doğaner, 2013: 715).

“Toros dağlarında çadır kurulur
Herkes açığıdır sofra serilir
Ekonomi hanımlardan sorulur
İsraftan kaçardık bundan iyiydi”

Âşık Postacı/ Bundan İyiydi (Özcanlı, t.y.: 46).

Şiirlerde Yörüklerin kullandığı söyleyişlere yer verilir:

“Yar niçin dönmesin Mehmet’ten yana
Güzelsin sevdiğim kurbanım sana
Ok oldu kirpiğin batıyor cana
Gerdiğim kirişin yaylarından mın?”

Mehmet Aydın (Doğaner, 2013: 615).

SONUÇ

Konargöçer yaşam biçimi, sunduğu malzemelerle, dinamik yapısıyla nazmın gelişmesi için uygun bir zemin oluşturmuştur. Uzun anlatıların icrası için bu yaşam biçimi pek uygun görünmemektedir. Nazmın daha kolay ezberlenebilmesi ve hafızalarda daha uzun süre saklanabilmesi tercih edilme sebebi olmuştur.

Şiirlerde yaşanan hayatın doğrudan tasviri olduğu gibi, bu yaşanan hayata, konargöçerliğe bağlı unsurlara sembolik anlamlar yüklenerek duyguların, ruhsal hâllerin ifadesinde de kullandığı görülmektedir.

Konargöçerlerin sosyal yaşamına ait pek çok unsur şiirlerde yer almıştır. Yaylalar; havasıyla, suyuyla, canlı ve bitki örtüsüyle aranan, özlenen yerlerdir. Çukurova’nın sıcağından, sineğinden kaçıp sığınılan bir yerdir. Bu yaşam biçimindeki insanlar sağlıklıdır. Konargöçerliğin temel dinamiği olan hayvancılık, hayvanlardan elde edilen ürünler şiirlerde olumlu yönleriyle konu edilmektedir. Yörük kızları idealize bir tip olarak övülmüştür.

Konargöçer yaşam biçiminin övülen bu yönleri yanında kuşkusuz olumsuz ve zor yönleri de bulunmaktadır. İncelediğimiz eserlerde bu yönüne daha az değinildiği görülmektedir. Konargöçer yaşam biçiminin özellikle bu kültürü yaşamayan bölge âşıklarınca idealize edildiği, özlenilen nostaljik bir unsur olarak görüldüğü sonucuna ulaşabiliriz. Konargöçerliği yaşamış olanlar yer yer bu yaşam içerisinde karşılaştıkları sorunlara işaret etmişlerdir.

Çukurovalı âşıklar arasında konargöçerlik konusu, geçmişte olduğu gibi günümüzde de canlılığını korumaktadır. Bu yaşam biçiminin bölgede hâlâ devam etmesi, yaylacılığın canlılığını koruması, Yörüklerin dernekleşmeleri, düzenledikleri şöenlere âşıkların da çağırılması konargöçerlik konusunun Çukurovalı âşıklarca işlenmeye devam edeceğine göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Adil (Alcıoğlu), M. (2006). *Tarihte Alcı-Tecirli*. Kahramanmaraş: Ukde Yayınları.
- Âşık Feymânî (2015). *Zamanı Geldi*. Kadirli: Kadirli Kaymakamlığı Yayınları.
- Atılgan, H. (1999). *İki Taştan İbaret Kadirli Abdulvahap Kocaman-Hayati, Sanati, Eserleri*. Ankara: Adana Valiliği Yayınları.
- _____ (2002). *Murçtu Folkloru*. Ankara: Karaisalı Kaymakamlığı Yayınları.
- Çukurovalı Âşık Kara Mehmet Şiirleri* (2007). Adana: Ekrem Ofset. (ÇÂKM).
- Doğaner, A. (2013). *Çukurova Bölgesi Konargöçerlerinde Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı*. Doktora tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmuş, M. (2004). *Âşık Mustafa Demir, Hayati ve Şiirleri*. Lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Emre, M. (1994). *Geçmişten Geleceğe Çukurova'da Şiir*. Adana: Altın Koza Yayınları.
- Güngör, K. (1941). *Cenubî Anadolu Yörüklerinin Etno-Antropolojik Tetkiki*. Ankara: İdeal Basımevi.
- Himmetoğlu, A. A. (2009). *Âşık Boranî Hayati-Şiirleri*. Adana: Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Işık, Z. (2004). *Âşık Ali Yetimi'nin Hayati ve Eserleri*. Lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Karabacak, M. (2001). *Âşık Ali Karabacak Hayati-Sanati-Şiirleri*. Karaman: Yör-Türk Vakfı Yayınları.
- Kemal, Y. (1997). *Sarı Defterdekiler* (Haz. Alpay Kabacalı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Koç, D. (2002). *Âşık Güheri*. Lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Kozan Şairler ve Ozanlar Antolojisi* (2011). (Haz. Emin Yüce). Ankara: Ayyıldız Yayınları. (KŞOA).
- Kum, N. (1950). Türkmen, Yörük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler. Görüşler. *TFA*, 10, 145, 157.
- Mirzaoğlu, F. G. (2015). Güney Anadolu Türkülerinde Göçer Yaşam İzleri. *Halk Türküleri* (Konu-İcra-Yapı-Anlam-İşlev). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Okay, H. N. (1971). Üç Aşiret Şairinden Üç Şiir. *TFA*, 13, 5991.
- Osmaniye Şair ve Âşıkları Antolojisi* (2006). (Haz. Veli Aba). Osmaniye: T.C. Osmaniye Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (OŞAA).
- Özcanlı, İ. (t.y.). Orta Asya'dan Çukurova'ya Bizim Eller. Adana: Ekrem Matbaası.
- Şiirlerle Kadirli* (2002). (Haz.: Mehmet Akyiğit-İrfan Can). Kadirli: Kadirli Belediyesi Kültür Hizmetleri. (ŞK).
- Yörük Âşık Duran Şihhoğlu Hayati ve Şiirleri* (2004). Adana: Duyur Ofset. (YÂDŞ).